

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Вісник № 5
кафедри педагогіки початкової освіти

Професійний розвиток педагога

Матеріали звітної наукової конференції
викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів
Рівненського державного гуманітарного університету
21 – 22 лютого 2012 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Вісник № 5
кафедри педагогіки початкової освіти

Професійний розвиток педагога

Збірник наукових праць
викладачів, студентів педагогічного факультету РДГУ
та вчителів загальноосвітніх шкіл

Матеріали звітної наукової конференції
викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів
Рівненського державного гуманітарного університету

21 – 22 лютого 2012 року

РІВНЕ-2012

УДК 37:371:372:373:374:376:379

Вісник кафедри педагогіки початкової освіти. Матеріали звітної наукової конференції викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів Рівненського державного гуманітарного університету за 2011 рік - № 5. – Рівне: РДГУ, 2012.- 123 с.

Упорядник: Тетяна Євстафіївна Колупасва, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки початкової освіти Рівненського державного гуманітарного університету

Рецензент: Павелків Роман Володимирович, доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету, академік АН вищої школи України

Комп'ютерний набір та верстка: Шурин Олена Іванівна

У збірнику подаються статті, повідомлення, тези викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів Рівненського державного гуманітарного університету. Представлена тематика розроблена з урахуванням сучасного вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду, досягнень педагогічної та психологічної науки. Матеріали збірника були представлені на секційних засіданнях наукової конференції викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів Рівненського державного гуманітарного університету за 2011 рік. Матеріали збірника розраховані на викладачів, студентів психолого-педагогічних спеціальностей.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри педагогіки початкової освіти протокол **№ 6** від **14.02.2012 р.**

Мовлення вчителя повинне забезпечувати вирішення завдань навчання та виховання школярів, тому перед ним (мовленням) стоять, крім загальнокультурних, і професійні, педагогічні вимоги. Вчитель несе соціальну відповідальність і за зміст, якість свого мовлення, і за його наслідки. Ось чому мовлення вчителя є важливим елементом його педагогічної майстерності.

Правильний стиль спілкування створює атмосферу емоційного благополуччя, що багато в чому визначає результативність навчально-виховної роботи. Вірно знайдений стиль педагогічного спілкування, що відповідає неповторній індивідуальності педагога, сприяє рішенню багатьох задач.

Відносини між учнем і вчителем - фундамент усіх суспільних формацій, створених людьми за довгі роки. І на вчителі, як на більш досвідченому, лежить задача створити і підтримувати доброзичливість і взаєморозуміння. А для цього вчителю необхідно постійно вивчати особливості учнів і стежити за своєрідністю реакцій та поведінки дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодальов А.А. Психологія спілкування.-М.,1996.
2. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. — М: Просвещение, 1987
3. Мясищев В.Н. Психологическая наука в СССР. -М., 1960. - 233с.
4. Педагогічна майстерність. Хрестоматія / За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища школа, 2006. – 606 с.

*Веремчук Алла Петрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки початкової освіти РДГУ*

Формування ціннісної культури педагогічної діяльності: інтегративно-культурологічний підхід

Нові соціально-економічні умови розвитку України висувають високі вимоги до викладачів освітніх закладів, їх педагогічної культури.

Стан і перспективи розвитку навчальних закладів залежать від рівня професіоналізму викладачів, їх наукової та методичної кваліфікації, творчості та практичних здібностей вирішувати проблеми навчання і виховання.

Педагогічна культура вчителя в останні роки інтенсивно вивчається у системі психолого-педагогічних наук (С. Архангельський, С. Бондаревська, Г. Звездунова, І. Ісаєв, В. Комеліна, Н. Кузьміна, С. Леванова, Л. Машина, В. Серіков, С. Силаєва, В. Сластьонін, Н. Шеховська, С. Щербакова та інші).

Крім того, актуальність формування педагогічної культури зумовлена суперечностями між високим рівнем усвідомлення самоцінності людської особистості та традиційною методологією системи вищої освіти, спрямованою на формування людини лише як фахівця; між потребами студента в самореалізації та реальними умовами, недостатніми для формування педагогічної культури; між об'єктивною потребою формування педагогічної культури майбутнього вчителя та недостатньою розробкою теоретичних основ цього процесу [8].

З моменту активної розробки культурологічного напрямку у філософії, соціології, педагогіці та психології виконано цілий ряд досліджень, присвячених окремим сторонам професійно-педагогічної культури: методологічній (В. Сластьонін, І. Ісаєв, В. Краєвський та інші), історико-педагогічній (А. Колесова), морально-естетичній (Е. Гришин, Д. Яковлева), комунікативній (А. Мудрик, О. Кисельова, Т. Левашова), технологічній (М. Левіна, Н. Щуркова), духовній (С. Шиянов), фізичній (М. Віденський) та ін. У цих дослідженнях педагогічна культура розглядається як проекція культури, що виявляється в системі професійних якостей та специфіці педагогічної діяльності вчителя.

Однак у психолого-педагогічній літературі, присвяченій проблемам педагогічної культури, відсутня чітка концепція розуміння ціннісної культури педагогічної діяльності та її формування. Саме тому метою статті є обґрунтування використання інтегративно-культурологічного підходу до формування ціннісної культури педагогічної діяльності.

На сучасному етапі розвитку освіти все більше уваги приділяється цінностям професійного навчання, ніж гуманістичним цінностям. Для сучасної педагогічної практики характерна спрямованість на реалізацію розвивальної функції освіти і недостатнє розуміння важливості її соціально-репродуктивної функції.

У загальному розумінні культура (лат. cultura - виховання, освіта, розвиток) - це сукупність практичних, матеріальних та духовних надбань людства, які відбивають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності. У вужчому розумінні культура - це сфера духовного життя суспільства, що охоплює насамперед систему виховання, освіти, духовної творчості (особливо мистецької), а також установи й організації, які забезпечують їх функціонування (школи, ВНЗ, засоби масової інформації, клуби, музеї, театри, творчі спілки, товариства тощо). Водночас під культурою розуміють рівень освіченості, вихованості людей, а також рівень оволодіння певною галуззю знань або діяльності (культура виробництва, культура праці, культура мови і мовлення; правова, моральна, та естетична

культура, культура побуту тощо)[2].

Категорія «культура» використовується у філософії, соціології, психології для позначення об'єктів та явищ, їх властивостей, а також абстрактних ідей, що втілюють у собі суспільні ідеали та позитивний досвід.

На думку відомих дослідників, метою культури є людина (Ф. Шиллер); до культури належить те, що привнесла в природу людина (А. Дистервег); культура - це засіб людської діяльності (Е. Маркарян); характеристика творчої діяльності людини (Л. Коган); сутність культури виявляється в процесі саморозвитку людини, реалізації її творчого потенціалу (Н. Злобін, В. Межуєв).

Таким чином, культуру можна розглядати як соціальну доміную педагогічної діяльності, що її інтегрує. Як інтеграл виступає особистість педагога в різноманітті його інтересів, ціннісних орієнтацій, переваг, усвідомлених мотивів вибору, здатності емоційно відгукуватись на контакти з різними культурами.

Звертаючись до педагогічної культури, слід усвідомити, що в культурі збережено закріплені у формах суспільної свідомості стійкий конструкт діяльності, який дозволяє сформулювати ті характеристики, що відрізняють діяльність від усього іншого, що не є діяльністю. Крім того, слід спрямовувати увагу суб'єкта на те, що саме він повинен здійснити, коли до його намірів входить побудова саме діяльності. Необхідність розгляду педагогічної діяльності в розрізі культури диктується тим, що діяльність педагога не в усіх її проявах виступає як явище культурне. У педагогічній діяльності засоби (мета, зміст, методи, форми) є переважно об'єктом вибору, а відбір передбачає наявність суб'єкта (педагог) та намірів (мотиви), якими він керується. Залежно від якості відбору та відповідності його соціально-історичній нормі діяльність педагога буде культуровідповідною чи ні.

Культура педагогічної діяльності - це здатність особистості до свідомої реалізації в діяльності майбутнього вчителя сутностей, значень та нормативів педагогічної культури як особистісно та професійно цінних [5].

Педагогічна культура має власні особливості: інтегративність, соціальність, регулятивність, персоналізація, неперервність. Головні функції - гуманістична, культуротворча, регулятивна, аксіологічна, розвивальна, креативна, діагностична. Нова статусна роль поняття містить професійну майстерність; комплексний статус педагога-лідера; поліетнокультурний орієнтир особистості педагога; орієнтацію в типах, видах і формах інноваційної діяльності; адаптивність до факторів регіонально-муніципального типу; неперервну освіту; динаміку культури [7].

Ціннісні орієнтири в культурі педагогічної діяльності виступають як рушійні сили розвитку особистості. До них відносимо:

- життя (природу, людину, цивілізацію як цінність);
- волю та права людини (забезпечення відповідної волі у досягненні культурно-освітніх цілей);
- Батьківщину (Україна як цінність, духовне життя людини будь-якої національності, історія та культура України як цінність);
- спілкування та співробітництво як обмін цінностями національно-етнічних культур;
- красу (гармонія, спрямованість до поєднання людини, природи, продуктів праці, при якому виникає високе почуття краси діяльності);
- пізнання (культура мислення, культура творчості) [6].

Ціннісні орієнтири у педагогічній культурі дозволяють субординувати соціокультурні цінності, усвідомити їх сутність та значимість. Останнє пов'язане з включенням їх до структури особистості студента.

Зміст цінностей обумовлено культурними досягненнями суспільства. Світ цінностей - це насамперед світ культури у широкому сенсі слова, це сфера духовної діяльності людини, його прихильностей - тих оцінок, у яких відбивається міра духовного багатства людини. Цінністю педагогічної культури виступають знання, що становлять собою реальну цінність [1].

Однак знання становлять цінність, яку треба реалізувати, щоб їх використовувати як засіб безпомилкових дій. Знання не успадковуються автоматично, їх набувають у цілеспрямованій діяльності. Тому субстанціональна культура педагогічної діяльності являє собою єдність безпосередньої діяльності людей з передачі накопиченого соціального досвіду та результатів цієї діяльності, закріплених у цінностях, нормах, традиціях.

Сукупність сталих ціннісних орієнтирів утворює вісь свідомості майбутнього вчителя, ціннісної культури педагогічної діяльності.

У діяльнісному плані формування культури педагогічної діяльності є реалізацією засвоєних суб'єктом норм людської діяльності, однак якісним результатом педагогічної культури слід вважати здатність до творчості, «перенормування» чинних норм [3].

За свідомого професіоналізму встановлюється відповідність діяльності викладача нормам культури, що містять педагогічні норми та цінності, предметно-наукові норми та цінності, систему соціально-ціннісних орієнтирів.

Сутність культурологічного підходу полягає:

- у визнанні особистості як вищої цінності, здатної реалізувати культурно-етнічні ідеї в педагогічному процесі;
- у взаєморозумінні та взаємодовірі учасників різних культур педагогічного процесу;

- в орієнтації студентів у естетичних, моральних, екологічних, правових, професійних та інших цінностях;

- в індивідуалізації процесів оволодіння культурою та створенні елементів культури в процесі навчання та виховання.

Основу інтегративно-культурологічного підходу складає "Я" - концепція, сутність якої полягає в сукупності всіх уявлень індивіда про себе, зокрема переконання, оцінки та тенденції поведінки у збалансованості з нормами культури. "Я"-концепція - це не тільки багаторівнева, а й багатокomпонентна освіта. До основних психологічних компонентів "Я"-концепції належить відчуття компетентності, власної ефективності, особистого впливу та відчуття власної моралі [4].

Таким чином, інтегративно-культурологічний підхід до педагогічної діяльності може реалізовуватися на основі "Я"-концепції, фундаментом якої виступає:

- активна позиція студентів із засвоєння педагогічної культури та створення її елементів (участь у науково-дослідній діяльності);

- усвідомлення студентом самоцінності власної особистості як професіонала;

- формування в студентів спрямованості на саморозвиток;

- розвиток та усвідомлення студентом власної суб'єктності діяльній самосвідомості, розуміння ініціативи як суб'єктивно можливої основи власного існування.

У процесі формування ціннісної культури педагогічної діяльності майбутнього вчителя особливу роль відіграють такі закономірності:

- усвідомлення студентом змісту культури педагогічної діяльності як засобу розвитку та перетворення його особистості, професійного зростання;

- формування мотивації, навчання засобів цілепокладання, включення студента до дослідної діяльності, вибір змісту, методів та форм навчання і виховання;

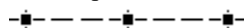
- цілісності розвитку культури педагогічної діяльності з опорою на загальнолюдські, національні, регіональні цінності як орієнтири вибору професійного "Я" у взаємодії з учнями.

Таким чином, операційна сторона процесу формування ціннісної культури педагогічної діяльності майбутнього вчителя забезпечується узгодженням механізмів: дослідження - критика - оцінювання - самовизначення - цілепокладання - дія.

Реалізація процесу відбувається успішно за умови послідовного виконання педагогічних умов: розвитку мотивації культури педагогічної діяльності майбутнього вчителя; оволодіння студентом цілепокладання, що є ядром формування культури педагогічної діяльності; включення його до науково-дослідної роботи; вибір студентом змісту, методів і форм навчання та виховання з урахуванням регіонального компоненту як результат самовизначення майбутнього професіонала.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Александров ИА.* Философская концепция высшего образования: к постановке новых образовательных моделей // *Философия образования.* -2002. - №5. - С. 59-62.
2. *Гончаренко С.У.* Український педагогічний словник / С.Головко (гол.редактор). - К.: Либідь, 1997. - 374 с.
3. *Леонтьев А.Н.* Деятельность. Сознание. Личность. - М.: Наука, 1975. - 297 с.
4. *Рубинштейн С.Л.* Основы общей психологии. - М.: АПН СССР, 1946. - 478 с.
5. *Соколова Л.Б.* Методологическая культура как фактор становления педагогической деятельности будущего учителя // *Учебное пособие к спецкурсу.* - Оренбург: ОГПИ. - 1996. - 111 с.
6. *Соколова Л.Б.* Формирование культуры педагогической деятельности. - Оренбург: ОГПУ. - 1999. - 280 с.
7. *Сластенин В.А.* Качество образования как социально-педагогический феномен // *Психолого-педагогические науки МПГУ.* - М., 2000. - С.10-17.
8. *Субетто А.И.* Проблема качества высшего образования в контексте глобальных национальных проблем общественного развития // *Философия качества образования.* - СПб. - М. - Красноярск, 1999. - 87 с.

УДК 373.03:397

*Власюк Оксана Володимирівна,
студентка магістратури V курсу
Науковий керівник – старший викладач Гетманчук Н.О.,
консультант – проф. Коваль Г. П.*

Використання загадок на уроках української мови в початкових класах

Значне місце в навчально-виховному процесі належить загадці.

Загадки – це короткі твори, в основі яких лежить дотепне метафоричне запитання, що передбачає відповідь на нього. Щоб знайти відповідь – відгадку, потрібно вміти зіставляти життєві явища на основі їх спорідненості чи подібності за певними ознаками, рисами, характеристиками. Звідси і назва слова «загадка»: від «гадка» – думка, «гадати» –

ЗМІСТ

Передмова		3
Колупасва Т.Є.	<i>Синергетично-системний підхід у взаємодії ВНЗ – ЗНЗ</i>	4
Бірюкова Н.В.	<i>Розвиток освіти на Волині (к.ХІХ – п.ХХ ст.)</i>	6
Блащук О.Ю.	<i>Читання – першочергове завдання початкової школи</i>	9
Боровець О.В.	<i>Емпатійність учителя як умова особистісно зорієнтованої педагогічної комунікації</i>	10
Бричок Б.П.	<i>Антропологічна криза у системі сучасної освіти</i>	13
Бричок С.Б.	<i>Педагогічні погляди Софії Русової у публікаціях журналів "Світло" (1910-1914 рр.)</i>	16
Вальчук І.А.	<i>Проблеми морального виховання учнів початкових класів в історії педагогіки</i>	20
Василевич Т.М.	<i>До питання про науково-теоретичні передумови освоєння процесу набуття навичок виразного читання за партитурою навчального тексту</i>	21
Вашкевич Т.В.	<i>Особливості педагогічного спілкування вчителя початкових класів</i>	23
Веремчук А.П.	<i>Формування ціннісної культури педагогічної діяльності: інтегративно-культурологічний підхід</i>	25
Власюк О.В.	<i>Використання загадок на уроках української мови в початкових класах</i>	27
Вознюк М.Д.	<i>Підготовка майбутнього вчителя до творчої діяльності</i>	29
Возняк Н.В.	<i>Опрацювання художнього твору на уроках читання в 3-4 класах</i>	31
Ганжа М.В.	<i>Сучасний стан проблеми естетичного виховання: інтерактивний підхід</i>	33
Герасимчук А.М.	<i>Вплив ідей Реформації та Відродження на розвиток освіти та педагогічної думки в Україні</i>	35
Герба В.М.	<i>Формування самосвідомості учнів початкової школи</i>	37
Гетманчук Н.О.	<i>Робота з текстом як засіб розвитку мовлення майбутнього вчителя</i>	39
Главацька І.С.	<i>Смисловий аналіз тексту, форми застосування</i>	42
Далінчун Ю.В.	<i>Теоретичні основи національного виховання</i>	45
Демчук І.А.	<i>Удосконалення техніки читання у молодших школярів на уроках читання</i>	47
Джас М.І.	<i>Професійно-педагогічна діяльність вчителя як історико-педагогічна проблема</i>	48
Дзівінська С.В.	<i>Основні технології (системи) розвивального навчання молодших школярів в українській педагогічній науці в 60-90-х роках ХХ століття</i>	52
Дмитрук Р.М.	<i>Особливості організації робочого часу студентів</i>	55
Долгих А.П.	<i>Текстотворення, як найважливіший вид роботи з мовленнєвого розвитку мовно-мовленнєвих умінь молодших школярів</i>	58
Іванова Л.І.	<i>Використання мовно-ситуативних завдань у аспекті комунікативного вивчення окремих розділів початкового шкільного курсу рідної мови</i>	60
Іванюк Ю.В.	<i>Інновації у змісті сучасної освіти</i>	66
Касянець Ю.Б.	<i>Просвітницька діяльність І.Огієнка(1882 - 1972)</i>	67
Кмитюк О.В.	<i>Дидактичні інноваційні технології в історичній ретроспективі</i>	70
Козіцька О.А., Давнюк С.В.	<i>Збагачення мовленнєвого діапазону студентів приднубальними синтаксичними конструкціями</i>	73
Кухарук О.І.	<i>Модернізація освіти в Україні</i>	76
Куцмида Н.В.	<i>Ситуативні вправи як основне джерело збагачення діалогічного мовлення молодших школярів</i>	78
Лавренчук А.П.	<i>Тенденції та пріоритети виховання дітей в сучасній сім'ї</i>	81
Михальчук О.В.	<i>Контроль за результатами навчання на уроках читання</i>	83
Наумова І.Б.	<i>Основні чинники формування науково-педагогічних поглядів Джона Локка</i>	85
Нікітюк І.П.	<i>В.О.Сухомлинський про оцінку як метод навчання учнів</i>	87
Панасюк Л.В.	<i>Як зацікавити дитину читати</i>	88
Перець О.М.	<i>Технологія формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів</i>	91
Руткаускайте Л.В.	<i>Актуальність проблеми комунікативної спрямованості уроку читання</i>	94
Скігар О.М.	<i>Педагогічні ідеї Марії Монтесорі</i>	96
Тупік Ю.О.	<i>Програмований контроль знань студентів із синтаксису</i>	97
Усач (Крижанська) Л.В.	<i>Етнопедогогічна основа національно зорієнтованого навчально-виховного процесу у початковій школі</i>	100
Харкевич Р.М.	<i>Соціально-педагогічні засади розвитку початкової освіти в Україні(1917-1933рр.)</i>	105
Хоровець Ю.С.	<i>Соціальна компетентність педагога:сутність, складові</i>	109

Шашок Ю.В.	<i>Метод навчальних проєктів - освітня технологія XXI століття</i>	111
Шевчук Т.Б.	<i>Лексикографічна робота як складова професійної підготовки вчителя початкових класів</i>	113
Шевців З.М.	<i>Педагогічна корекція професійно-значущих компетенцій майбутнього вчителя</i>	116
Юсенко Л.В.	<i>Роль і місце казки в розвитку дитини. Педагоги про виховне значення казки</i>	117
Яковишина Т.В.	<i>Сучасні тенденції розвитку творчої особистості вчителя початкових класів</i>	119